

Vlaamse identiteit

door Norbert De Batselier - 22 juli '96

Termen als Vlaamse identiteit, Vlaamse eigenheid, culturele identiteit worden niet eenduidig gemaakt en begrepen. Het gevaar bestaat dat bij de invulling van deze termen verwarring ontstaat waarvoor men zich moet hoeden. Een rechtse partij als het Vlaams Blok tracht haar boodschap op te hangen aan de term culturele en/of Vlaamse identiteit. In de opvatting van het Vlaams Blok is culturele identiteit een absoluut, totaal begrip. Als je volgens hen de culturele identiteit niet hebt, kan je ze niet krijgen en als je ze hebt, kan je ze niet verliezen. Zij gaan ervan uit dat er een natuurlijk en essentieel onderscheid bestaat tussen diverse groepen mensen, tussen het eigen volk en de anderen.

We moeten dus op ons taalgebruik letten of alleszins verduidelijken wat wij zelf met deze termen bedoelen. De invulling van de culturele identiteit door het Vlaams Blok dreigt menige vooruitstrevende de gordijnen in te jagen, telkens deze woorden aan de orde zijn. Nochtans is dit debat meer dan zinvol. Culturele identiteit met een democratische, emancipatorische, pluralistische en verdraagzame inslag zou de progressiviteit als muziek in de oren moeten klinken. Het betekent bijvoorbeeld dat men de eigenheid en de diversiteit van de kleine culturen erkent en waardeert (cf. de verdere realisatie en uitdieping van de cultuurparagraaf van het Verdrag van Maastricht). Een eigenheid die in een gestandaardiseerde cultuurproductie, gedomineerd door een erg klein aantal mega-concerns, dreigt in ademnood te geraken. De inzet is duidelijk: *Power Rangers* of *Samson en Ger?* Niet dat we de Amerikaans-Japanse Goliaths van het scherm willen, wel als het even kan de kleine Samson ruimte geven, ook op lange termijn.

Eigenheid en identiteit is een analyse waard. Identiteit en openheid naar andere culturen zijn geen tegengestelde kwaliteiten. Integendeel, intercultureel contact gaat de facto gepaard met aandacht voor de eigen culturele kwaliteit.

Vlaamse culturele identiteit

Culturele identiteit is voor progressieven een

historische en geen natuurlijke zaak. Het is een momentopname in een proces, waarin ze kan versterkt, maar ook verzwakt en zelfs opgelost kan worden. Zij moet bovendien sterk gerelativeerd worden, omdat culturen elkaar wederzijds kunnen doordringen, elkaar kunnen bevruchten en verrijken, maar vooral omdat op aarde een gemeenschappelijke cultuur bestaat, die berust op het 'mens-zijn'. Dit verklaart overigens waarom wij in staat zijn van kunstuitingen van India, de Eskimo's of de Azteken, ook al kunnen we ze niet helemaal doorgronden, toch heel wat elementen te begrijpen. Cultuur op die manier begrepen, is een deur op de wereld, een instrument tot contact met anderen. Montesquieu schreef ooit "Je suis nécessairement homme.. et je ne suis Français que par hasard". Marc Reynbeau citeert in *Het klauwen van de leeuw* Ludvík Vaculík, een Tsjechisch schrijver, die meent dat zijn Tsjechisch-zijn niet strijdig is met zijn Moravisch-zijn. Beide beschouwt hij louter als 'twee toegevoegde eigenschappen' aan het mens-zijn.

We zijn dus geen universele mensen zonder geschiedenis, maar we zijn ook meer dan de geschiedenis van onze eigen toevallige natie. Wars van alle culturele verschillen overheerst het inzicht dat er een universele menselijke natuur bestaat die alle verschillen van ras, geloof, taal en geslacht overstijgt. Dat is bepalend voor ons mens- en maatschappijbeeld. Er is een gemeenschappelijke menselijke natuur die van ons allen ook internationalisten maakt als we tenminste uit zijn op samenwerking en niet op conflict.

Betekent het uitgangspunt van de universele menselijke natuur dat er voor ons geen andere elementen zijn die de eigenheid van een cultuur bepalen? Natuurlijk niet. In een zoektocht naar determinanten voor culturele eigenheid wil ik graag Herman Lauwers bijtreden als hij stelt dat een cultuur of natie gevormd wordt door de taal, de geografische ligging en de wil tot samenleven binnen een gemeenschap. Het taalelement speelt inderdaad een belangrijke rol. Maar er is meer. Er zijn immers verschillende volksgemeenschappen die dezelfde taal spreken, bijvoorbeeld de Nederlanders en de Vlamingen. Ook de duitsprekende Elzassers en de Lotharingers in Frankrijk zijn over twee gemeenschappen verdeeld.

Aan de drie 'cultuur-determinanten' van Lauwers wil ik de verbondenheid aan de politieke instellingen toevoegen. Een determinant die Emile Vandervelde identificeerde als de essentie van het patriottisme, zijn synoniem voor nationalisme. Die opvatting past in de filosofie van de Franse Revolutie en van het contract tussen burger en overheid. De gedachte dat instellingen de moeite waard zijn om van te houden is voor de progressiviteit aantrekkelijk omdat dit ook vervat zit in het 'sociaal contract' à la Rousseau. Het roept een spanningsveld op tussen burger en overheid. Met zo'n opvatting krijgt de overheid bij wijze van spreken de burgers die zij verdient.

Het gevoel van verbondenheid en gehechtheid aan de politieke instellingen sluit aan bij wat Marc Reynebeau het constitutioneel patriottisme noemt: "De term verwijst naar de politieke praktijk van de participatieve democratie, en dat is een erg concreet begrip. Door dat concrete karakter is het publieke domein meteen begrensd tot zij die dezelfde concrete historische ervaring en politieke culturen delen: alleen zij begrijpen elkaar. Daarin verschijnt opnieuw de natie, die mensen bindt op basis van gedeelde ervaringen en loyauteiten. Deze natie groeit niet uit een ethische, romantische volksaard, maar bezit een specifieke betekenis; (...) gerechtigheid die we samen te vervullen hebben. Gerechtigheid bindt beter dan cultuur. Van zulke naties kunnen er meerdere een plaats vinden in een pluralistische, gedenationaliseerde staat, die respect opbrengt en plaats inruimt voor het natuurlijke en de geschiedenis, voor de vele loyauteiten die mensen binden. Zo'n staat kan, met andere woorden, niets anders dan subsidiair en federaal zijn" [1].

Alle vermelde eigenheid-determinanten doen een aantal verbanden en loyauteiten ontstaan, die elkaar kunnen overlappen en kunnen doorkruisen, en waarin we ons thuisvoelen. Wij hebben de mogelijkheid om verschillende loyauteiten op te brengen en we kunnen ons herkennen in reacties, houdingen, gedragingen, verwachtingen en waarden die in ieder van die loyauteiten aanwezig zijn. Er is ook het inzicht dat die loyauteiten en verbanden kunnen wisselen in de loop van de geschiedenis. Honderd jaar geleden gold de loyauteit in ons land hoofdzakelijk ten aan-

zien van België, vandaag is dat door de natievorming van Vlaanderen en de Franssprekenden gewijzigd. België maakt hier nog wel deel van uit, maar niet altijd in de allereerste orde. Soms is dat België, soms Vlaanderen. Europa heeft zich daar als nieuw verband bijgevoegd. In de toekomst kan dit opnieuw veranderen.

Vlaamse identiteit progressief ingevuld

Met bovenstaand betoog wil ik enkel aantonen dat er zoiets als een Vlaamse identiteit bestaat, maar dat ze gerelativeerd en in een juist perspectief moet worden geplaatst. Er bestaat dus een vage identiteit van zich Vlaming voelen, net als zich Belg of Europeaan voelen. Een gevoel dat overigens bij niemand identiek is. Noch met een conservatief Vlaanderen, noch met een sociaal Vlaanderen, noch met een niet-pluralistisch Vlaanderen, noch met een racistisch Vlaanderen, noch met een rechts Vlaanderen wens ik geïdentificeerd te worden. Daarom wil ik Vlaanderen mee helpen een progressieve invulling te geven. Mijn aversie tegenover een conservatief Vlaanderen geldt evenzeer voor een Belgique à papa als voor een louter liberaal-economisch Europa.

Vlaanderen is een belangrijk niveau om op te beslissen. Dat hoeft dus helemaal niets te maken te hebben met grote theorieën over natievorming. Vlaanderen is een bestuursinstantie waarmee men zich door de taal, door de media (twee belangrijke componenten van onze cultuur) één kan voelen. Vlaming zijn, is voor mij belangrijk omdat ik mijzelf zo voel, net zoals ik mij socialist, vrijzinnig, Dendermondenaar en internationalist voel. Of zoals Marc Reynebeau het abstracter zegt: "In zijn globaliteit geeft het natiegevoel in België een uitermate gemengd beeld te zien, waarin meerdere nationale aan en samenhorheidsgevoelens naast elkaar bestaan, t.a.v. de nationale staat, de gemeenschappen en gewesten en vooral, niet te vergeten, de onmiddellijke omgeving, het lokale vlak. De opbouw van identiteiten en loyauteiten in concentrische cirkels bestaat wel degelijk" [2]. Ik voel dus iets voor Vlaanderen als een regio waarin ik leef, meer dan in de realiteit België, meer dan in de realiteit Europa en minder dan in de realiteit Dendermonde. Dit is natuurlijk allemaal erg subjectief.

Voor de progressiviteit is het uitgangspunt dat er een vage Vlaamse identificatie kan bestaan al een moeilijke opgave. De betekenis van de Vlaamse strijd en de Vlaamse eigenheid wordt in progressieve middens vaak verkeerd ingevuld. In het verleden werd in deze materie te vaak tactisch en minder principieel geredeneerd. De sociale Vlaamse strijd wordt ook te vaak overschaduw door een te 'zwarte' periode en door de opeising van deze minderheid dat zij de échte vertegenwoordigers van Vlaanderen zouden zijn. Enige consistentie is ons in dit debat vaak vreemd. Vanuit een progressieve benadering zouden we vlugger oog moeten hebben voor het internationale kader waarin ook de Vlaamse emancipatiestrijd haar plaats heeft. Het zou daarom bijzonder ontgoochelend zijn mochten we net aan dit oog blind blijven. Progressieven waarschuwen doorgaans als eersten tegen de onderdrukking van bevolkingsgroepen en etnische minderheden overal ter wereld. We zijn vol begrip voor de ontvoogdingsstrijd van een onafhankelijk Tibet. We voelen ons solidair met het democratisch nationalisme van het Ogoni volk, dat bovendien opkomt voor ecologische basisrechten, en brengen begrip op voor de democratisch-culturele strijd (op voorwaarde dat ze geweldloos is) van de Catalanen, de Basken, de Schotten, de Bretoenen,... Ook achter een vreedzame oplossing voor de Palestijnse zaak heeft menig socialist zich geschaard. Het zou misplaatst zijn te beweren dat progressieven zich vanuit hun internationalisme emotioneel verbonden moeten voelen met de ontvoogdingsstrijd van om het even wie. Internationalisme is een globale sociale strijd, die vaak noodgedwongen gepaard gaat met nationale ontvoogding. Progressieven steunen niet om het even welke beweging voor onafhankelijkheid, maar enkel deze waar ook sociale en democratische bevrijding in vervat zit. In sommige gevallen is de gewenste voorwaarde van geweldloosheid overigens ook geen haalbare kaart. Zonder de gewelddadige acties van bv. Umkhonto we Sizwe, de gewapende vleugel van het ANC, was er wellicht niets veranderd in Zuid-Afrika.

Het begrip dat we voor democratische en culturele ontvoogding van menige bevolkingsgroep

vanuit een solidair internationalisme terecht opbrengen betreft echter zelden de Vlamingen. Voor Vlaanderen hebben we soms een omgekeerde reflex en stellen we het xenofobe, verenigde nationalisme gelijk aan de Vlaamse emancipatie en ontvoogdingsstrijd. Alles wat naar Vlaanderen ruikt wordt gewoonlijk meteen in een extreem-rechtse hoek gedruind. Vooral de partijtop en de partijkaders mogen niet aan dergelijke, misplaatste reflex toegeven. Integendeel, zij hebben de pedagogische taak de vermeende socialistische aversie t.o.v. Vlaanderen te ontkrachten en één en ander in het juiste daglicht te stellen. We mogen er niet vanuit gaan dat we als socialisten - door het electorale gewicht van de PS - in België goed zitten en in het zagezegde rechtse Vlaanderen slecht. Dergelijke houding is om problemen vragen en impliceert ongeloof t.o.v. een socialisme in Vlaanderen. Het is trouwens erg onsocialistisch omdat men niet gelooft in de democratie en de maakbaarheid van de samenleving. Vlaanderen is, zoals Louis Tobback zegt, "niet van nature conservatief" en "geen Beieren aan de Noordzee". Ludo Abicht stelt het duidelijk: "Kan men zich consequent overal ter wereld inzetten voor de bevordering van democratie en sociale rechtvaardigheid, en tegelijk niet inzien dat de ontvoogdingsbeweging in de eigen achtertuin in wezen niets anders is dan een strijd voor toegepaste democratie" [3]. De Vlaamse emancipatiestrijd is immers bijna steeds verbonden geweest aan die van democratie. Honderd jaar geleden was het reeds duidelijk dat zonder verwezenlijking van een aantal sociaal-economische eisen een louter taalkundig-culturele revolte zinloos was. De Vlaamse strijd was zowel een sociale als een culturele strijd. Deze strijd heeft, zoals Hendrik de Man zo dikwijls heeft gesteld, zowel een materiële als een culturele as (zie raster).

Wanneer de Vlaamse arbeidersklasse en de flamingantische (veelal intellectuele) middenklasse de handen in elkaar sloegen, werden belangrijke overwinningen geboekt. De succesvolle strijd voor het algemeen stemrecht, waardoor de "Vlaamse volksmens" voortaan zijn stem kon laten horen bijvoorbeeld. Maar al te vaak stellen we ons minimalistisch op in het Vlaamse debat met het excuus dat het niet ons natuurlijk terrein

is. We laten het terrein bezetten door conservatief Vlaanderen dat zijn simplistisch verhaal verkondigt dat Vlaanderen verrijkt en Wallonië verarmt. Zo willen zij duidelijk maken dat een inhoudelijke opstelling op het niveau van Vlaanderen overbodig is. Het 'economische' op zich zou blijkbaar voor elke Vlaming goed zijn. Zo ontwijkt men de fundamentele problematiek, ook op Vlaams niveau. Door ons niet op het terrein te profileren geven we deze Forza Flandria - voor sommigen zelfs Lega Flandria - vrij spel en dragen we onrechtstreeks bij tot de verrechtsing van Vlaanderen. Dit economisch nationalisme is niets meer dan "een goed verpakt groepsegoïsme" [4].

Wanneer we er voor pleiten om de ogen open te houden voor de Vlaamse ontvoogdingsstrijd

Socialisme en nationalisme [6]

Beide begrippen hoeven niet noodzakelijk tegenstrijdig zijn. Dit is niets nieuw en mag zeker niet begrepen worden als een Vlaamse vlucht vooruit. Het nationaliteitsvraagstuk is immers vrij oud in de socialistische doctrine. In 1984 heb ik in een bijdrage voor *Socialistische Standpunten* getracht een en ander in socialistisch perspectief te plaatsen. Zonder de, vaak niet voor de handliggende, zienswijze van Marx, Lenin en Rosa Luxemburg te vermelden, wil ik in dit verband opnieuw aandacht vragen voor de opvattingen van Hendrik de Man. Hij noemde het nationalisme en het socialisme twee kinderen van het kapitalisme. Dit omdat ook de idee van de staat toen volgens hem slechts een 150 jaar bestond. Hij maakte een onderscheid tussen het concurrerend nationalisme, het autoritair nationalisme en het libertair nationalisme of onafhankelijkheidsnationalisme. Aangezien in België de nationalistische tegenstellingen zich binnen de grenzen van de staat afspelen, kon hij zich beperken tot het onderscheiden van het autoritair binnenlands nationalisme en het onafhankelijkheidsnationalisme. Het essentieel onderscheid ligt volgens De Man in het feit dat in het autoritair nationalisme de staat als economische en militaire macht de centrale idee vormt, terwijl het onafhankelijkheidsnationalisme de taal als natie-creërend element ziet. Hij stelt vast dat de suprematie van een klasse erg gebonden was aan de suprematie van een taal. Vandaar zijn besluit: *'il va de soi que la relation entre le socialisme et le nationalisme libertaire est tout autre que sa relation avec le*

betekent dit niet dat we een kunstmatig beeld van een sociaal onderdrukt Vlaanderen moeten oproepen. Dit is een foutief en anachronistisch beeld. Dergelijke ontvoogdingsstrijd is vandaag onbestaande, het gaat over politieke ontvoog-

ding. Daar hebben we nood aan. Politieke ontvoogding moet zowel worden nagestreefd op regionaal als op internationaal vlak. Hoewel men duidelijk kan aantonen dat veel socialistische figuren een grote rol hebben gespeeld in de Vlaamse beweging moeten we erkennen dat de socialistische beweging de ontvoogdingsstrijd in het verleden duidelijk heeft gemist. In de vooroorlogse BWP heeft de Vlaamse kwestie de partij over het algemeen niet beroerd omdat zij overwegend Waals was, men het Vlaams niet als volwaardige cultuurtaal beschouwde en men niet voldoende rekening hield met het sociale karakter van de Vlaamse beweging. Door de groeiende Vlaamse invloed, en vooral dankzij Camille Huysmans en Herman Vos, die veel meer oog

nationalisme autoritaire? Net zoals in zijn theorieën over het socialisme (in *Au delà du Marxisme*) beweerde hij dat het socialisme niet louter een strijd is voor materiële belangen, maar ook gebaseerd is op gevoelens van sociale rechtvaardigheid en menswaardigheid. Ook in de nationalistische strijd geldt deze dubbele motivering. De Man verzette zich zeer sterk tegen het autoritair nationalisme en het nationalistisch egoïsme, die hij de vijanden van het socialisme noemde. Hij wees ook reeds in 1931 op het gevaar dat elk nationalisme zich door de heersende klasse laat bedienen om het socialisme te bevechten. In zijn politieke carrière zou hij deze vaststelling later echter vergeten. Daarom wees hij op het noodzakelijke parallelisme tussen de Vlaamse beweging en de socialistische beweging. Hij stelde dat de socialistische beweging steeds de beste verdediging tegen elke nationalistische onrechtvaardigheid moet zijn, omdat deze een sociale beweging is, omdat ze een democratische beweging is en omdat ze een internationale beweging is. De socialistische beweging zou dus deze nationalistische reflex kunnen inkaderen in een democratische reflex. De socialistische beweging heeft dus in haar doctrine steeds veel aandacht besteed aan deze problematiek. Aandacht voor meer autonomie, maar vooral voor de binding met de democratie. De taal en de regionale problematiek werden verbonden met de sociale beweging en de internationale beweging: internationalisme en streekautonomie bleken hoegenaamd niet tegenstrijdig. Waarom zou dit vandaag in Vlaanderen dan wel het geval moeten zijn?

hadden voor het sociale karakter van de Vlaamse beweging, kwam het Waalse standpunt geleidelijk onder druk te staan. Na 1945 verdwenen markante 'socialistische Vlamingen' als Hendrik de Man en August Vermeylen uit de beweging

wat het, vooral in de periode van de repressie, niet makkelijk maakte een Vlaamse houding te verdedigen. Toch waren er opnieuw socialisten die de Vlaamse kwestie niet onderschatten zoals Leo Magits, L. Picard en anderen. De BSP trok zich terug op een sterk unitair standpunt en klampte zich vast aan de Walen. De arbeidersbeweging liet in de naoorlogse periode, enkele uitzonderingen niet te na gesproken, het monopolie voor de Vlaamse democratische eisen over aan de rechtse zijde. Karel Van Miert heeft de socialistische beweging op het einde van de jaren zeventig terug op het spoor van deze Vlaamse, democratische strijd gezet. Socialist en Vlaming zijn, is voor hem terecht geen tegenstelling.

Gelet op het democratisch en sociaal deficit van de Europese Unie, en van vele internationale instellingen (IMF, Wereldbank, GATT, NATO....) ligt de nieuwe ontvoogdingsuitdaging voor de progressiviteit mede in het veroveren van de macht in Europa. Deze strijd is er één van lange adem. In plaats van de foutieve gedachte te voeden dat de Europese integratie een culturele vervlakking tot stand brengt, moet Vlaanderen de strijd aanbinden met het democratisch deficit op Europees vlak. Deze strijd voor een sterk democratisch Europa, waarin Vlaanderen zijn plaats heeft, moet gevoerd worden op basis van het subsidiariteitsprincipe. Ik grijp nogmaals graag terug naar Marc Reynebeau: "Het Europese verdriet ligt veel minder in het gevaar van het cultuurverval dan in het onvermogen of de onwil om de subsidiariteit concreet democratisch in de praktijk te brengen" [5].

De Europese Unie moet uitgroeien tot een supranationaal geheel, dat in staat is de economie en het geldverkeer aan sociale, ecologische en herverdelingsregels te onderwerpen, dat in staat is om op wereldvlak vrede en veiligheid te waarborgen. Dit komt er niet zomaar, maar is de inzet van politieke strijd. Europa als strijdperk, niet als schietschijf. De progressiviteit in Vlaanderen moet bijgevolg meer dan ooit resoluut kiezen voor het internationalisme. Internationalisme betekent dat we als lid van een natie, een bevolkingsgroep in contact treden met anderen en dat we solidair zijn met leden van andere naties op Europees en wereldniveau. Door die contacten

wordt de gehechtheid aan de eigen groep gerelativeerd, zonder dat die ook maar iets moet opgeven.

De mondiale economische entiteiten vinden hun gelijke niet in de nationaal georganiseerde democratieën. De politieke democratie is ondergeschikt aan de globaliserende economie. Wil een radicale democratie zich als tegenpool opstellen tegenover een globale concurrentiële logica dan spreekt het voor zich dat dit moet gebeuren op een internationaal niveau. In de politieke realiteit wordt dit "voorwaarden-kader" bijgevolg het best eerst geïmplementeerd op een Europees niveau. De inschrijving in deze politieke schaalvergroting moet gebeuren vanuit een regionale dimensie die de mensen begrijpen en waarbij ze zich betrokken voelen. Het feit dat we de politieke partijen in België hebben gestructureerd op communautaire basis, bewijst dat deze benadering leeft. Indien we naar een Europese, mondiale samenleving evolueren, moet dit gebeuren vanuit de wil om de eigen sociaal-culturele verworpenheden verder uit te diepen. Ook de Economische Monetaire Unie moet bij haar realisatie een regionale democratische verankering krijgen.

Volgens Ludo Abicht kan de Vlaamse linkerszijde in het licht van de internationale ontwikkelingen 3 wegen bewandelen [7]:

1. ofwel kan ze de federalisering bestrijden en zich vastklampen aan een verouderd Belgisch nationalisme, waarbij ze zich steeds meer in de marge zal werken.
2. Ofwel stelt ze zich opportunistisch op en maakt ze van de nood een deugd en pikt ze zoveel mogelijk graantjes mee uit de Vlaamse korf, zonder een wezenlijke rol te spelen in de uitbouw van de Vlaamse autonomie die dan, vanzelfsprekend een ander karakter zal krijgen.
3. Ofwel neemt ze zelf het initiatief in handen en werkt ze aan een nieuwe synthese tussen het internationalisme (de strijd voor een sociaal Europa, de echte solidariteit met de 'verworpenen der aarde', de zorg voor het bewaren van de planeet als onze enige gezamenlijke biotoop) en het regionalisme (de strijd voor de rechten en ontplooiing van de eigen Vlaamse bevolking).

Socialisten bevonden zich in het verleden te veel op piste twee. Vandaag moeten we resoluut kiezen voor de derde weg. Vanuit progressief

oogpunt is dit het enig haalbare. Het is binnen een dergelijke regionaal internationalisme dat ons flamingantisme moet worden gesitueerd. Ons flamingantisme steunt op het gevoel te behoren tot een taal- en cultuurgemeenschap die haar betekenis ontleent aan twee elementen: de emancipatie van al wie het moeilijk heeft in deze samenleving en haar openheid op Europa en de wereld. Of om het met de woorden van Vermeulen te zeggen: "Vlaming zijn om Europeëer te worden". Ons flamingantische kan dus slechts nationalisme heten in de brede omschrijving van vrijheidsnationalisme - een permanente inspanning om het Vlaamse volk democratisch te emanciperen.

[1] Marc Reynebeau, *Het klauwen van de leeuw. De Vlaamse identiteit van de 12de tot de 21ste eeuw*, blz. 238.

[2] Marc Reynebeau, o.c., blz. 273.

[3] Ludo Abicht, *De zure druiven van de oorlog. Amnestie of verzoening?*

[4] Marc Reynebeau, o.c., blz. 230.

[5] Marc Reynebeau, o.c., blz. 280.

[6] Norbert De Batselier, *Socialisme en federalisme*. In: *Socialistische Standpunten*, 1984, nr. 3.

[7] Ludo Abicht, o.c., blz. 102.

Een linkse visie op Vlaamsgezindheid, Belgischgezindheid en staats hervorming
door Luk Ryckaert - 22 juli '96

De Vlaamse identiteit: werkelijkheid of hersenschim?

"De Vlamingen zijn BMW's: ze hebben brains, maritiem potentieel en ze werken hard." Deze gevleugelde woorden komen niet van een benevelde TAK-er of een overjaarse VNJ-er, maar van de - doorgaans intelligente - Vlaamse Minister-President (*De Morgen*, 24 april 1995). Zulke uitspraken typeren het euforische simplisme waarmee Luc Van den Brande en zijn omgeving aan een Vlaamse natievorming bouwen.

Hoe meer de Vlaamse identiteit wordt gepromoot, hoe meer ze door nogal wat Vlaamse intellectuelen wordt betwist en hoe meer intellectuelen warempel "belgicist" worden. De betwisting gaat allerlei kanten op. Sommigen verwerpen het bestaan van alle nationale identiteiten en zien Europa en de wereld evolueren tot een smeltkroes waarin zogenaamde nationale identiteiten afster-

ven. Anderen zien alleen een Belgische en/of een Europese identiteit. Nog anderen geloven in het bestaan van meerledige identiteiten (én Vlaams én Belgisch én Europees...). Ook de definities van het begrip "identiteiten" zijn uiteenlopend. Voor de enen primeren objectieve elementen (taal, etnie, geschiedenis, geopolitiek), voor anderen subjectieve, sentimentele elementen ("men is wat men voelt").

De pogingen om het bestaan van een Vlaamse identiteit te stoen op objectieve factoren lijken mij weinig overtuigend:

- De taal, waar de Vlaamsgezinden zoveel belang aan hechten, kan moeilijk een basis zijn van een Vlaamse identiteit. Onze taal is het Nederlands en we hebben een rits dialecten. Taalkundig is er een Nederlandse identiteit, geen Vlaamse.

- Historisch is de Vlaamse identiteit eveneens betwistbaar. De term "Vlaams" is een pars pro toto. Zoals Geert Van Istendael schrijft, heeft het historische Vlaanderen (Oost-, West-, Zeeuws- en Frans-Vlaanderen) weinig te maken met het officiële Vlaanderen. Het officiële Vlaanderen is een produkt van de Belgische staat, net zoals Wallonië trouwens. Indien men België een kunstmatige of een recente constructie noemt, dan zijn Vlaanderen en Wallonië alvast kunstmatiger en recentier.

- Etnisch bestaat er evenmin een Vlaamse identiteit, alleen al omdat door eeuwenlange migraties en gemengde huwelijken, Vlamingen en Walen (en anderen) verregaand vermengd en versmolten werden.

De Vlaams-nationalisten pogen de Vlaamse identiteit ook te steunen op een aantal sociaal-psychologische kenmerken die typisch Vlaams zouden zijn. *De Vlamingen zouden provincialistisch, kleinburgerlijk, werklustig, levenslustig, conservatief, wantrouwig t.o.v. de overheid, compromisgericht en plantrekkers zijn*. Pikant is wel dat de meeste van die trekken ook typisch blijken te zijn voor de Walen. Men zou dus, in die redenering, over een "Belgische" identiteit moeten spreken.

Is het niet aangewezen dat progressieven betwistbare en beladen begrippen als identiteit, volk en volksgemeenschap vermijden (om het even of het over Vlaanderen of België gaat) en